

Дата: 17.04.23

Клас: 8-В

Укр.мова

Вч.: Харенко Ю.А.

Тема: Поняття про відокремлення. Відокремлені другорядні члени речення

Мета: навчальна: сформувати в учнів поняття про відокремлення, з'ясувати з якою метою відбувається відокремлення, розрізняти уточнюючі члени речення й відокремлені, навчити визначати відокремлені члени в реченнях, визначати умови їх відокремлення; **розвивальна:** розвивати логічне мислення, увагу, уміння висловлювати власну думку та робити висновки; **виховна:** виховувати любов до рідного краю, повагу до традицій українського народу.

Епіграф: Українська мова сьогодні – це мова, що, увібравши найцінніше з надбань минулих віків, перебуває в невинному розвитку.

Хід уроку:

Сьогодні ми починаємо вивчення нової теми, яка стане цікавою для кожного з вас. Заручіться підтримкою своїх однокласників під час роботи на уроці. Закінчіть одним словом речення: «Я бажаю тобі...(успіху, перемоги, впевненості, гарного настрою).

I. Актуалізація опорних знань.

Прочитайте речення в колонках, правильно їх інтонуючи.

Багато <i>цікавих і різноманітних</i> експонатів зібрано в музеях світу.	Багато експонатів, <i>цікавих і різноманітних</i> , зібрано в музеях світу.
У Музеї Миколи Сядристого можна побачити <i>зроблений на половинці макового зерна</i> вітряк.	У Музеї мікромініатюр Миколи Сядристого можна побачити вітряк, <i>зроблений на половинці макового зерна</i> .

У яких реченнях виділені слова вимовляються з підсиленою інтонацією? Що вплинуло на зміну інтонації?

Як виділяються слова, на яких мовець акцентує увагу, в усному мовленні й на письмі?

1. Евристична бесіда.

Яку роль виконують головні та другорядні члени речення?

Що таке речення?

Яке речення називається ускладненим?

Чим може ускладнюватися просте речення?

Чи знайомі ви з поняттям «відокремлення»?

Як ви розумієте це поняття?

Зверніть увагу на епіграф уроку, це вислів про мову відомого українського письменника, літературного критика і громадського діяча Олесь Гончара. Прочитайте виразно фразу і дайте відповіді на питання.

Від яких слів і які питання треба ставити до виділеної графічно й комами смислограматичної групи слів? Роль якого члена виконує ця група слів у реченні?

Чи легко вам поставити розділові знаки у записаному реченні? Яких знань вам не вистачає?

Українська мова сьогодні — це мова, що, *увібравши найцінніше з надбань минулих віків*, перебуває в невинному розвитку.

II. Оголошення теми і мети уроку.

Сьогодні на уроці ми з'ясуємо значення поняття «відокремлення» та дізнаємося які члени речення можуть відокремлюватися.

III. Сприйняття й засвоєння навчального матеріалу.

Розгляньте теоретичний матеріал підручника. Та подумайте над питаннями питання:

Що таке відокремлення?

З якою метою відбувається відокремлення?

Які чинники є важливими для відокремлення членів речення?

Відокремлення — це виокремлення одного з другорядних членів речення з метою увиразнення його змісту за допомогою інтонації в усному мовленні та комами або тире — на письмі: *А я все йду, самотній на землі* (М. Коцюбинський). *Тихі, ніжні зорі спадали з неба — білі, непрозорі* (Леся Українка).

Відокремлені члени є особливо важливими в змісті речення. Відокремлення відбувається для того, щоб

- зосередити увагу на чомусь;
- виділити щось;
- уточнити;
- розмежувати основне й другорядне;
- відтінити.

Для відокремлення членів речення важливими найчастіше бувають такі чинники:

- місце щодо слова, від якого залежить другорядний член; порівняйте: *Збудований у центрі міста музей радує відвідувачів* і *Музей, збудований у центрі міста, радує відвідувачів*;
- поширений чи непоширений член речення; порівняйте: *Сестра молодша поїде до Умані* і *Сестра, молодша на три роки, поїде до Умані*;
- якою частиною мови виражене означуване слово; порівняйте: *Замислені відвідувачі поверталися з музею* і *Замислені, вони поверталися додому*;
- якою частиною мови виражений другорядний член речення; порівняйте: *Зіщулені туристи проходять вузькими коридорами* і *Зіщулившись, туристи проходять вузькими коридорами*.

1. Усна тренувальна вправа

Прочитайте текст. Визначте речення з відокремленими членами. Подумайте, що впливає на відокремлення, і зробіть висновок.

У Києві, усього за сім кілометрів від Хрещатика, серед діброви над витокі давньої річки Либідь розташований Центр української архітектури та побуту «Мамаєва Слобода».

Понад 300 років тому ці землі належали Михайлівському Золотоверхому монастирю. Там стояла монастирська пасіка з хутором і ставом. Минуло кілька століть, і знову на пагорбах зашуміли на вітрі мальовничі гаї та пахучі луки, створюючи надзвичайно гарний ландшафт, такий характерний для Наддніпрянщини. У долині посеред кучерявих вишневих садів, оточених тинами, стоїть козацька слобода. У центрі архітектурного ансамблю розташована дерев'яна козацька церква 121 Музеї Покрови Пресвятої Богородиці — з трьома банями та дзвіницею.

За козацькою церквою, серед невеликого пшеничного поля, видно вітряк — символ мирної хліборобської України. Над двома мальовничими ставками, зарослими очеретом, лілями та лататтям, стоять садиби титаря, або церковного старости, козаків-джур, козацького старшини, коваля з кузнею, гончаря з гончарною майстернею, ворожки, шинок єврея-шинкаря, а також пасіка та водяний млин.

Усі об'єкти «Мамаєвої Слободи» створювали, щоб відтворити живу історію, вони максимально наближені до свого функціонального призначення – популяризації та відродження самотутніх народних традицій, звичаїв, обрядів, забутих ремесел (Музейний портал).

2. Слово вчителя.

Відокремлення буває обов'язкове (зумовлене специфікою конструкції) й факультативне, що його здійснює автор, з волі якого посилюються, підкреслюються, наголошуються або послаблюються певні відтінки значення. Обов'язково відокремлюються, наприклад, дієприслівниковий зворот та дієприкметниковий зворот, що стоїть після означуваного слова.

Якщо в науковому та офіційно-діловому стилях факультативне відокремлення майже відсутнє, то для мови художньої літератури воно характерне.

Слід розрізняти уточнюючі члени речення й відокремлені. Уточнюючими називають члени речення, що мають додаткове значення, уточнене стосовно того члена речення, з яким вони зв'язані однією синтаксичною функцією.

Уточнюватися можуть не тільки другорядні, а й головні члени речення. Наприклад: Обидва, Діденко і Чумак, прислухались до шереху у передпокої.

В усному мовленні відокремлені члени виділяються інтонацією, а на письмі – комами (деколи – тире). Відокремлені члени речення вимовляються повільніше від основного тексту, кінцеве слово відокремленого звороту є логічно наголошеним. Наприклад:

→
Розгойдане море, / → уже брудне й темне, / → наскакувало на берег.

Відокремлені члени речення відповідають на питання: а який саме? а як саме? де саме? а коли саме? а що саме? Вони уточнюють, конкретизують попередні члени речення або виділяються для посилення їхнього змісту і значення. Відокремленими бувають другорядні члени, яким властивий відтінок додаткового повідомлення, що доповнює основний зміст речення, виражений головними членами.

Будь ласка, опрацюйте схеми самостійно.

, Відокремлені члени речення ,

1. Відокремлені додатки

- питання відмінків (крім «кого?», на відміну від «чого?»)
- виключення, включення чи заміщення
- крім, за винятком, особливо, замість, зокрема, на відміну від...

2. Відокремлені означення

- питання «який?»
- (діє)прикметниковий зворот

3. Відокремлені прикладки

- питання «який?», але не прикметник
- пояснення, уточнення
- тобто, наприклад, зокрема, навіть, як-от, а саме...

4. Відокремлені обставини

- незважаючи на, закінчуючи, починаючи з...
- дієприслівниковий зворот

3. Лінгвістичне конструювання.

Сконструйте речення з поданих слів, запишіть, укажіть відокремлені члени речення.

Хмарки, небу, по, розкидані, пливли, легенькі, вітром. Село, розкиданими, зоряним, зачароване, небом, хороше, хатками, синіє. Вкриті, яблуні, гілля, нахилили, рясно, плодами, землі, до.

IV. Закріплення знань, умінь і навичок.

Перепишіть речення. Визначте та підкресліть відокремлені члени.

Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник – найбільший музейний комплекс України, розташований на київських пагорбах. 2. На Житомирщині, у місті Радомишлі, працює Музей української домашньої ікони, створений українською лікаркою та співачкою Ольгою Богомолець. У музеї зібрано майже п'ять тисяч ікон із різних куточків України – Київської області, Слобожанщини, Поділля, Волині, Полісся, Сіверщини, Таврії, Буковини, Галичини, Закарпаття, Запоріжжя. 3. Роботи Миколи Сядристого, представлені в Музеї мікромініатюр, розширюють уявлення про межі людських можливостей.

V. Домашнє завдання

Опрацювати теоретичний матеріал підручника (параграф 35). Практичне завдання на вибір:

1. Підготувати запитання для гри «Вірю – не вірю» за темою «Відокремлені члени речення».
2. Виписати із творів Т.Шевченка 6 речень із відокремленими членами.